

Anna Hlavňová *

JAZYK AKO NÁSTROJ KOMUNIKÁCIE

LANGUAGE AS MEANS OF COMMUNICATION

Príspevok sa zaoberá problematikou jazyka ako nástroja komunikácie a jazykovou prípravou na vysokých školách nefilologického smeru. Naznačuje oblasti jazykovej prípravy, ktorým sa venuje zvýšená pozornosť a načrtáva cesty, ktorý vedú k integrácii všetkých štyroch zložiek do výučby.

ÚVOD

Dnes už pravdepodobne nikto nepochybuje o dôležitosti komunikácie a jej vplyve na rozvoj spoločnosti i na vzťahy ľudí, ktorí v nej žijú.

Čo je komunikácia? Samotné slovo má niekoľko významov. Ten, ktorým sa budeme zaoberať v tomto príspevku, sa týka jazyka, ktorý sa používa ako nástroj komunikácie, prostriedok, na výmenu informácií. Kultivovanie jazykového prejavu, či rozvoj jazykovej komunikácie v cudzom a vlastne i v materinskom jazyku, je do značnej miery, náplňou práce učiteľov katedier jazykov na nefilologických vysokých školách.

Slovo je to, čo bolo na počiatku komunikácie ako takej, slovo je to, čo nás odlišuje od iných živočíchov. V procese komunikácie, či písomnej alebo ústnej, sa prezentujeme tým najúprimnejším spôsobom. Je teda našou povinnosťou reč kultivovať, venovať maximálnu pozornosť tomu, čo hovoríme a ako to hovoríme

Pri jazykovej výučbe sa snažíme o to, aby si študenti uvedomili silu slova, rozvíjame ich jazykovú inteligenciu, t. j. ich schopnosť využívať slová efektívne, či už v hovorenej alebo písanej podobe. V súčasnosti, keď sa na školách preferuje komunikatívny prístup, sú do programu výučby jazyka zahrnuté všetky jeho jednotlivé zložky: čítanie, písanie, počúvanie a hovorenie. Pri práci s jednotlivými zložkami sa zameriavame na tie oblasti, ktoré študent môže využiť i v iných predmetoch.

EFEKTÍVNE ČÍTANIE

V nedávnej minulosti sa jazyková výučba sústreďovala takmer výlučne na to, aby študenti vedeli pracovať s odborným textom, t. j., aby si ho vedeli prečítať a preložiť. Táto tradičná gramaticko-prekladová metóda, ktorá ešte stále pretrváva na niektorých

The paper deals with the question of languages as means of communication. It analyses language instruction in institutions of higher learning. Areas of special interest are mentioned and some ways leading to the integration of all language skills into instruction are suggested.

INTRODUCTION

Today probably no one doubts the importance of communication and its influence on the development of a society and on relations of people living within the society.

What is communication? The word itself has more meanings. The one we will be dealing with in this article, refers to the language used as a means of communication, a vehicle for the exchange of information. The cultivation of the language or development of the language communication both in a foreign language and mother tongue is, to a certain degree, an objective of teachers working in language departments of non-philological institutions of higher learning.

The word was in the beginning of communication, the word differentiates us from other animals. In the process of communication both written and spoken, we present ourselves in the most straightforward way. It is, therefore, our duty to cultivate our speech, to pay utmost attention to what we say and how we say it.

When teaching languages we try to make the students aware of the power of word. We develop their language intelligence, i.e. their ability to use words effectively both orally and in writing. At present when communicative approach to language instruction is being preferred, all language components, namely reading, writing, listening and speaking are integrated into the whole syllabus. Our objective is to aim at those areas the students can find useful also in other subjects.

EFFECTIVE READING

Some time ago the language instruction was limited mostly to the work with professional texts and its objective was to read and

* PhDr. Anna Hlavňová, CSc.,

Department of Languages, Faculty of Management and Information Sciences, University of Žilina, Moyzesova 20, 010 26 Žilina, Slovak Republic, tel. +421-89-624 075, e-mail: hlavnova@fria.utc.sk

školách, berie jazyk ako púhu vedomosť, nie však zručnosť. Je najvyšší čas nahradiť ju komunikatívnou metódou.

Myslíme si však, že pre študenta je dôležitejšie, keď mu ukážeme, ako sa možno na odborný text pozeráť z iného uhla. Kým predtým ho od čítania odradzovalo časté hľadanie neznámych slov v slovníku, ktoré značne proces čítania predlžovalo, v súčasnosti ho učíme, ako čítať efektívne. Našou snahou je, aby si študent osvojil pružný prístup k čítaniu a rozvíjame stratégiu, ktorá ho privedie k efektívnemu čítaniu.

Je všeobecne známe, že čítanie pre rôzne účely vyžaduje rôzne stupne porozumenia textu a rôzny stupeň zachovania si poznatkov čítaním získaných. Čítajúci musí teda použiť rôzne stratégie čítania. Začíname nácvik týchto stratégií s prvou dôležitou, ktorá spočíva v tom, že upúšťame od metódy doslovného porozumenia. Je zrejme, že kľúčom k úspešnému čítaniu je zručnosť „odhadnúť“ význam neznámeho slova za účinnej pomoci kontextu. Dôležitou súčasťou odhadu je predikcia. Musíme teda rozvíjať kreativitu študenta založenú na jeho predchádzajúcich jazykových vedomostiach. Učíme ich gramatické, štylistické a typografické konštrukcie, ktoré im pomôžu uhádnuť význam neznámeho slova. Učíme ich identifikovať slová, ktoré spájajú jednotlivé myšlienky textu, signalizujú jeho sled. Študenti by mali identifikovať podmienkové vzťahy, vzťahy časové, príčinné a výsledné. Veľmi dôležitá pre správne pochopenie neznámeho slova je znalosť afixov a toho, ako sa používajú na tvorenie slov. Nemenej dôležité sú i ďalšie zručnosti - identifikácia lexikálnych skupín a dešifrovanie nominálnych kompozít.

Všetky uvedené zručnosti musí učiteľ na hodinách precvičovať. Iba tak môže úspešne rozvíjať študentovu samostatnosť a nezávislosť pri čítaní neznámeho textu. Cvičenia, ktorými precvičujeme napr. čítanie na čas, núti študentov k rýchlejšiemu čítaniu (najmä tzv. skimming a scanning) a cvičenia, v ktorých sú študenti nútení čítať určité významové „celky“, sú veľmi účinné pri nácviku spomínaných zručností.

PÍSANIE

Hoci je písanie medzi študentmi menej populárne, často býva dôležitejšie. Je to v podstate kreatívny proces a dobrí pisatelia sa musia učiť jasne vyjadriť svoje myšlienky určené čitateľovi, ktorého nevidia. List, ktorý napíšu a odošlú, je v skutočnosti ich vizitkou. Hovorí ich ústami, a ak je jeho obsah biedny, nemôžu sa brániť, pretože tam nie sú prítomní. Naši študenti si musia túto skutočnosť uvedomiť a venovať svojmu písomnému prejavu náležitú pozornosť.

Na hodinách cudzieho jazyka je úzka previazanosť medzi čítaním a písaním. V skutočnosti, žiadna zručnosť neexistuje izolovane. Niekedy sa používa písanie na overenie, či študenti porozumeli to, čo čítali. Niekedy slúži čítanie ako príprava na písanie, občas zasa použijeme písanie na rozvoj zručností potrebných pre čítanie. Vzťah medzi čítaním a písaním je veľmi tesný.

Pokiaľ ide o oblasť písania, zo širokej palety možností sa sústreďujeme na písanie listov, odkazov, pozvánok, žiadostí, životopisu, na opis grafov a diagramov, ktoré majú študenti pred sebou a na písanie poznámok. Pre mnohých študentov je veľmi ťažké

translate the text. This traditional grammar-translation method, which still exists in some schools, takes the language as pure knowledge not a skill. It is high time to replace it with a communicative approach. We believe that our students will probably benefit more from viewing the text from a different angle. When reading a text they had to consult a dictionary every time they encountered unfamiliar words, which, of course, prolonged the whole process of reading. Now we teach them how to read effectively. We make them be aware of reading flexibility and develop strategies leading to effective reading.

It is well known that different purposes demand appropriate comprehension and retention level and therefore different reading strategies are to be used. We usually start with the crucial reading strategy - to abandon the word-by-word approach to reading. It is obvious that the key to successful reading is the development of the ability to guess the meaning of unfamiliar words from the context. An important concept relating to guessing is prediction and so we have to develop the students' creativity that is based on their background knowledge. We teach them grammatical, stylistic and typographical clues that can be used to puzzle out meaning. The students should practise recognizing words that link one idea to another or signal sequence, they should identify conditional sentences and relationships of time, cause, and effect. Understanding the meaning of affixes and the way they are used to build words is extremely useful in tackling new lexical items. Equally important are other word attack skills - identifying lexical familiarization and unchaining nominal compounds.

The above mentioned skills have to be practised because in this way we can efficiently develop students' independence when reading an unfamiliar text. Exercises like e.g. timed readings, which force students to read faster (namely skimming and scanning) and exercises which, for similar reasons, force students to read in meaningful chunks are successfully implemented.

WRITING FOR SPECIFIC/ACADEMIC PURPOSES

Writing, though less popular with our students, is often more important. Writing is essentially a creative process and good writers must learn to communicate their ideas clearly to an "unseen" audience. A letter they write and send anywhere is, in fact, their business card. It presents them and when it is poor they cannot defend themselves simply because they are not present. It is this fact our students have to be aware of and pay proper attention to in their writing.

In our classes reading and writing tasks often depend on each other. In fact no skill exists on its own. Sometimes writing is used to check whether students understand what they have read, sometimes reading is used as a preparation for writing, sometimes writing can be used for development of reading. Reading and writing are considered in close relationship.

We concentrate on writing letters, messages, invitations, application forms, CVs, short accounts based on graphs and

písanie resumé, a preto venujeme tejto otázke trochu viac času. A okrem toho, je to zručnosť, ktorú môžu študenti využiť i v budúcnosti. Ak požiadame študenta, aby urobil resumé nejakého textu, požiadame ho vlastne, aby pôvodný text skomprimoval. Učiteľ musí študenta naučiť, ktoré časti textu sú pre jeho pochopenie dôležité a ktoré možno vynechať bez toho, aby to ovplyvnilo porozumenie. Táto činnosť je následne rozdelená do dvoch krokov:

- vyznačenie hlavných bodov článku alebo správy, ktorú máme sumarizovať,
- kondenzácia informácií.

Učiteľ pomáha študentovi rozlíšiť relevantné od menej dôležitého. Niekedy sú to názvy kapitol alebo podkapitol. Na to, aby študent zostručnil informáciu potrebuje vedieť parafrázovať, tzn. využívať iné slová ako tie, ktoré sú v názvoch kapitol.

Správne písanie závisí od schopnosti jednotlivca postupne ukladať slová a vety do významových celkov. Musíme zdôrazniť postupné ukladanie slov. Je to stratégia, s ktorou môžeme študentov oboznamovať už v skupinách mierne pokročilých, a potom ju postupne rozvíjať. Na škodu vecí je, že počet hodín určených na jazykovú prípravu je obmedzený a samotnému problému nemôžeme venovať toľko času, ako by si zaslúžil. Napriek tomu, sa dotkneme aspoň tých oblastí, ktoré sú pre našich študentov najdôležitejšie.

POČÚVANIE A HOVORENIE

Ak sa opýtame svojich študentov, prečo chcú študovať cudzí jazyk, často nám odpovedia: „aby sme mohli komunikovať“. A pre účinnú komunikáciu potrebujú rozvinuté zručnosti počúvania a hovorenia.

Kým čítanie je zručnosť, s ktorou sa naši študenti vysporiadajú najlepšie, voči budovaniu zručností potrebných pre počúvanie s porozumením a pre hovorenie, sú odolnejší. Je potrebné tu opätovne zopakovať, že i tento neduh možno pripísať na vrub už spomínanej tradičnej gramaticko-prekladovej metódy. Ak však kombinujeme čítanie ako najsilnejšiu zručnosť študenta a ich menej úspešnými zručnosťami, môžeme postupne budovať ich dôveru vo svoje schopnosti a pomáhať im produktívne používať jazyk.

Integrálnou a nevyhnutnou súčasťou jazykovej prípravy, ktorá má za cieľ posilňovať zručnosť počúvania s porozumením a hovorenia, je otázka slovnej zásoby. Ak je slovná zásoba študenta anemická, nemôže tak jasne formulovať svoje myšlienky, ako by si to prial. Obe zručnosti sú brzdené obmedzenou slovnou zásobou. Štúdium slovnej zásoby nie je púhe memorovanie množstva jazykových jednotiek. Slová sú zoradené a používajú sa v určitých sieťach a tieto siete tvoria celkový významový vzorec príslušného jazyka. Preto, ak chceme testovať slovnú zásobu je vhodnejšie žiadať, aby študent použil slovo vo vete a nie jednotlivou formou opisu alebo prekladu. Chceme, aby študenti hovorili. Vyučovacia jazyková hodina je vlastne reťazovou reakciou: kým jeden študent hovorí, ostatní si robia poznámky. Potom ich vyzveme, aby sa k počutému vyjadrili, dávali otázky, prípadne doplnili o svoje poznatky, ktoré získali pred-

diagrams students are provided with and also on note-taking. Many students find summary writing very difficult, so more time has to be devoted to this topic. On top of it, it is the skill the students will need in their future life. When we ask the students to summarise, we ask them to compress the original text. They have to be taught what is vital for understanding, which parts can be left out without reducing the impact. Consequently, the writing activity is divided into two steps:

- isolating the main points of the article or report and
- condensing that information into a concise form.

The teacher helps students to sort out relevant from irrelevant matter. Sometimes it is enough to look more closely at headings and subheadings as these should relate to the main points of the article. In order to make the information concise it is good to teach students to paraphrase - use other words for those used in the headings and subheadings.

Effective writing depends on one's ability to structure and organize words and sentences into a meaningful whole. The word organize has to be underlined. Organizational writing as a strategy should be introduced at an early stage and developed gradually. As the number of our language lessons is limited, we cannot devote an adequate amount of time to writing. Though, we try to tackle those items which are important for our students.

LISTENING AND SPEAKING

If you ask our students why they want to study a foreign language, one answer you may often hear is: to be able to communicate. In order to speak the language their listening and speaking skills must be developed.

While reading is the strongest skill of our students, they are more resistant to the skills of speaking and listening. It is to be repeated here again that it is mostly the traditional grammar-translation method that is to account for this situation. When combining our students' strongest skill, reading with their weaker skills, we are able to help them build confidence to use the language productively.

An integral part of language instruction needed for development of these two skills is teaching vocabulary. If the students' vocabulary is anemic, they cannot express their ideas as clearly as they would like to. Their listening and speaking skills are hampered by their limited vocabulary.

Learning vocabulary is not simply a process of memorizing a number of items. Words are organized and put to use within particular associative networks, and such networks form the overall pattern of meaning for a particular language. That is why, in order to check students' comprehension of words, it is better to ask them to use these words in various sentences than to limit ourselves to simple demonstrations, explanations, and translations of word. They simply are asked to speak. A language lesson is thus a chain reaction - while one student is speaking,

chádzajúcim čítaním. Rozprávanie možno rozvíjať i prostredníctvom tzv. role-playing (študenti vystupujú ako nejaká postava, napr. zástupca obce. Majú sa s postavou stotožniť a vyjadrovať sa cez postavu k nejakému problému). Takéto cvičenia študenti veľmi neoblubujú, pretože sa im zdajú vyumelkované.

Musíme spomenúť i počúvanie audiokaziet ako jeden možný spôsob budovania a posilňovania zručností počúvať. Audiokazety nemožno vylúčiť z výučby, hoci niektorí študenti ich priam nenávidia. Problém je v tom, že v niektorých študentoch vyvoláva počúvanie kaziet pocit frustrácie. Často si sťažujú, že rýchlosť nahrávok je „obrovská“. Isté je, že rýchlosť nahrávky je vyššia než rýchlosť prehovoru ich učiteľa a táto skutočnosť im komplikuje študentský život. Iného riešenia však niet - musíme využívať audiokazety čo možno najčastejšie.

ZÁVER

Spoločenské zmeny ovplyvnili i jazykové vyučovanie. Dnes už nepostačuje, aby študenti mali jazykové zručnosti obmedzené na oblasť čítania a písania, potrebujú komunikovať. Cestujú do zahraničia či už na prázdniny, alebo na konferencie, čítajú odborné časopisy, píšu listy, komunikujú s cudzincami. Mnohí zamestnávateľia požadujú dobrú znalosť jazyka/jazykov. A prečo by aj nie? Ak venujeme tak veľkú pozornosť a financie na budovanie ciest, železníc, na konštrukciu dopravných prostriedkov, prečo by sme nemali byť pozornejší k jazykovej príprave a jej prehľbovaniu. Jazyky sú takisto prostriedkami komunikácie. A ak má byť komunikácia efektívna, nemožno jednotlivé zložky oddeľovať - to je základný predpoklad pre rozvoj jazykovej komunikácie.

LITERATÚRA

- [1] CHASTIAN, K.: Developing Second-Language Skills, Harcourt Brace Jovanovich, Inc. 1988
- [2] HLAVŇOVÁ, A.: Effective Writing Skills. Zborník: Application of Theoretical and Practical Knowledge in Teaching Foreign Languages for Specific Purposes, Nitra 1997
- [3] HLAVŇOVÁ, A.: Integrated Writing and Reading Skills. Príspevok na 3. Masghrebskej konferencii Integrated Reading and Writing Skills, Tunis 1997
- [4] HLAVŇOVÁ, A.: A Note on Summary Writing. Zborník 5. vedeckej konferencie CO-MAT-TECH Trnava 1997
- [5] KALNITZ, J.: Reading Strategies and Skills, Holt, Rinehart and Winston, Inc. 1986
- [6] O'HEARN, C.: Writing Grammar and Usage, MacMillan, New York 1989
- [7] RAIMES, A.: Techniques in Teaching Writing, London, Longman 1983
- [8] WILLIS, H.: Basic Usage, Vocabulary and Composition, Holt, Rinehart and Winston, Inc. 1983

others are taking notes. Then they are encouraged to ask questions, to comment on what they have heard or read. Speaking can be developed through role-playing. Role-playing is not popular with the students as they find it rather artificial.

We have to mention listening to audiotapes as a way in which listening skills can be built and developed. This is one thing we cannot do without, even though some learners might dislike it. The problem with listening-based activities is that some students find them highly frustrating. They often complain about the incredible speed of the recordings. The speed is obviously higher than that of their nonnative teacher and it makes the students' life extremely difficult. There is no other solution than introducing listening comprehension as often as possible.

CONCLUSIONS

Language instruction has also been influenced by changes in the society. Nowadays it is not enough for our students to be equipped with limited reading and writing skills, they really need to communicate. They travel abroad either to spend holiday there or to take part in conferences, they read professional magazines, write letters, communicate with foreigners. Good knowledge competence is required in many companies. Why not? If we pay so much attention and money to construction of roads, railways and means of communication why not to be more attentive to the development of language instruction. Languages are also means of communication. And if communication is to be effective all four language skills are never separated but integrated - it is a key principle for language development.

REFERENCES

- [1] CHASTIAN, K.: Developing Second-Language Skills, Harcourt Brace Jovanovich, Inc. 1988
- [2] HLAVŇOVÁ, A.: Effective Writing Skills. Zborník: Application of Theoretical and Practical Knowledge in Teaching Foreign Languages for Specific Purposes, Nitra 1997
- [3] HLAVŇOVÁ, A.: Integrated Writing and Reading Skills. Príspevok na 3. Masghrebskej konferencii Integrated Reading and Writing Skills, Tunis 1997
- [4] HLAVŇOVÁ, A.: A Note on Summary Writing. Zborník 5. vedeckej konferencie CO-MAT-TECH Trnava 1997
- [5] KALNITZ, J.: Reading Strategies and Skills, Holt, Rinehart and Winston, Inc. 1986
- [6] O'HEARN, C.: Writing Grammar and Usage, MacMillan, New York 1989
- [7] RAIMES, A.: Techniques in Teaching Writing, London, Longman 1983
- [8] WILLIS, H.: Basic Usage, Vocabulary and Composition, Holt, Rinehart and Winston, Inc. 1983